



Översandade boplatsslämningar på Ancyclusvallen

Särskild arkeologisk utredning 2013

Strandskogen 4:14, Algutsrum socken, Mörbylånga kommun



Ludvig Papmehl-Dufay

KALMAR LÄNS MUSEUM
Arkeologisk rapport 2013:4

Översandade boplatzlämningar på Ancylusvallen

Särskild arkeologisk utredning 2013

Strandskogen 4:14, Algutsrum socken, Mörbylånga kommun

Författare	Ludvig Pappmehl-Dufay
Copyright	Kalmar läns museum
Redaktion	Per Lekberg, Stefan Siverud
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Abstract

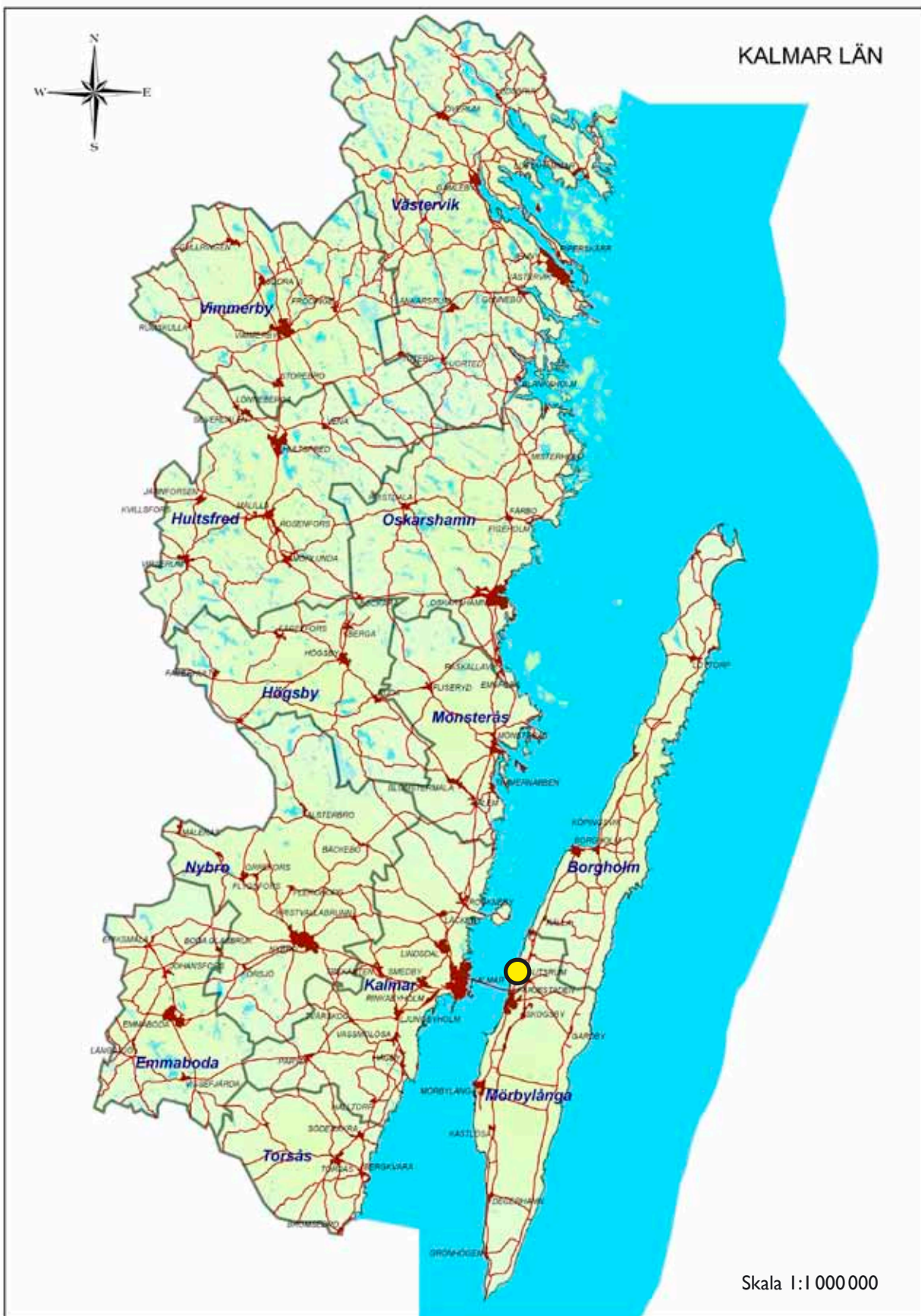
Keywords: Trial excavation, Strandskogen, Öland, settlement features, hearths, prehistoric remains, brooch.

This report presents the results of an archaeological trial excavation carried out by Kalmar County Museum during three days in early spring 2013 at Strandskogen, W Öland, SE Sweden. Test trenches were dug over the whole area with c. 40 m space between the trenches, and a metal detector survey was performed in order to trace any metal-age activities not visible in the test trenches. The metal detector survey resulted in a 18th century coin and a small gilded copper alloy brooch of unknown age, possibly medieval. The test trenches revealed hearths and other features in three trenches in the NE part of

the investigation area, i.e. the same area as the find of the brooch. In this part of the area the topography is dominated by a massive sandy beach ridge from the Ancyclus transgression, on top of which the settlement features were found. Notably, all of the features are covered with sand up to 0,5 m or more, making their occurrence difficult to delimit though test trenching. The outcome of the trial excavation is a suggestion of the NE part of the area being subjected to a site evaluation where the remains are investigated and delimited more closely. Decision in this matter is taken by the County Administrative Board in Kalmar.

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	9
Topografi och fornlämningsmiljö	11
Genomförande	13
Resultat	15
Tolkning och åtgärdsförslag	25
Referenser	27
Tekniska och administrativa uppgifter	29



Karta över Kalmar län med undersökningsområdet markerat.

Sammanfattning

Under tre dagar i april 2013 genomförde Kalmar läns museum en särskild arkeologisk utredning på fastigheten Strandskogen 4:14, i Algutsrum socken på mellersta Öland. Topografiskt sträcker sig området från Littorinavallen i väst genom ett flackt något sankt område i mellersta delen och förbi Ancyclusvallen i den östra. Sökschakt drogs med 40 meters mellanrum eller tätare över hela ytan, med undantag för de delar som var oåtkomliga p.g.a. timmerupplag eller bebyggelse. I nordöstra hörnet drogs heller inga schakt då denna del var svårt vattensjuk och bestod av snårigt bevuxen torv. Som en del av den särskilda utredningen genomfördes även en metall-detektering under en dag av valda delar av området.

I den norra delen av Ancyclusvallen, i utredningsområdets nordöstra del, påträffades i tre olika schakt översandade boplatzlämningar i form av två förmodade härdar och åtta mer ospecificerade anläggningar som dock kan antas vara förhistoriska. I samma område hittades vid metall-detekteringen en liten förgylld

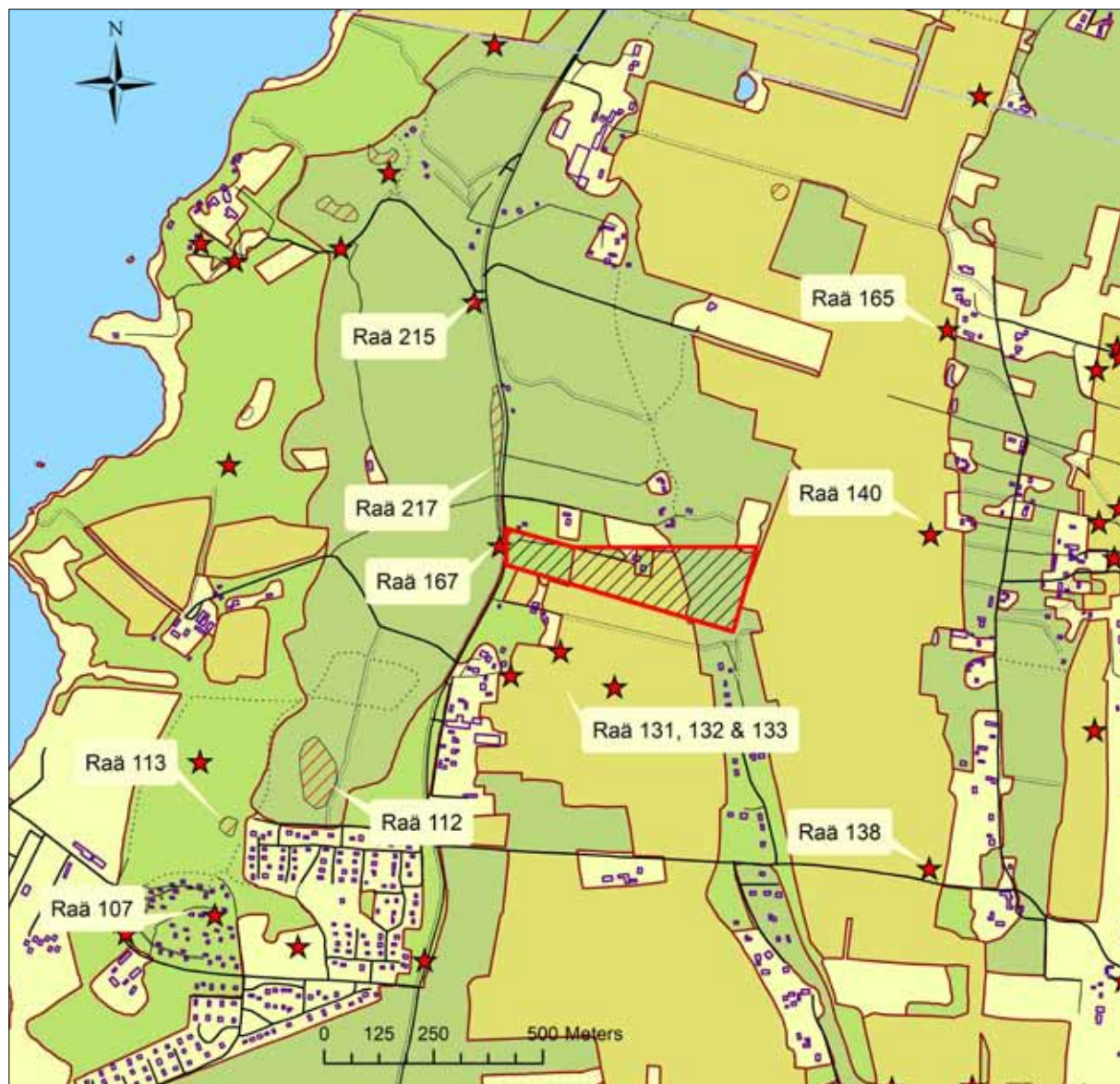
bronssölja med torne av järn, vars datering dock är oviss liksom även dess relation till de observerade anläggningarna. I den södra delen av ancyclusvallen påträffades ett välbevarat ca 30-40 cm tjockt lager av gyttja som överlagras av strandvallen. Direkt öster om vallen övergår detta lager i en kärrtorv. Inga spår av mänsklig påverkan kunde konstateras i anslutning till lagret, dock torde de kvartärgeologiska analysmöjligheterna här vara mycket goda. På egen bekostnad provtogs lagret under strandvallen av Geoffrey Lemdahl, professor i kvartärgeologi vid Linnéuniversitetet, som senare kommer att analysera innehållet. Detta ligger dock utanför utredningens genomförande och syfte och påverkar inte ärendets fortsatta handläggning. Med bakgrund i de anläggningar som framkom vid utredningen föreslår Kalmar läns museum att den norra delen av ancyclusvallen görs föremål för arkeologisk förundersökning i syfte att avgränsa och närmare karaktärisera de översandade boplatzlämningarna. Beslut i ärendet fattas av länsstyrelsen.

Inledning

Färjestaden Mark AB planerar att uppföra ett villaområde med 18 tomter på fastigheten Strandskogen 4:14. Utifrån markens topografi och kringliggande fornlämningsbild har länsstyrelsen beslutat att exploateringen skall föregås av en särskild arkeologisk utredning. En sådan genomfördes av Kalmar läns museum under tre dagar i början av april 2013 och resultaten presenteras i föreliggande rapport. Projektledare för utredningen var Ludvig Papehl-Dufay, som även författat rapporten. Övriga deltagare i fältarbetet var Kenneth

Alexandersson från Kalmar läns museum samt Jonas Paulsson, metalldetektorspecialist.

Utredningen syftade till att fastställa om fast fornlämning finns inom det angivna exploateringsområdet, samt att i förekommande fall i möjligaste mån karakterisera fornlämningarna inom området. Resultatet ska kunna ligga till grund för länsstyrelsens bedömning av platsens vetenskapliga potential och ärendets fortsatta handläggning. Utredningen syftar också till att fungera som en hjälp i sökandens vidare planering.



Figur 2. Karta över utredningsområdets omgivning, med samtliga registrerade fornlämningar markerade och ett urval numrerade. Jämför tabell 1.

Topografi och fornlämningsmiljö

Algutsrums socken är rik på fornlämningar från förhistorisk tid. En karta över utredningsområdets omgivningar, med samtliga registrerade fornlämningar markerade och ett urval numrerade, visas i figur 2. Jämför tabell 1.

Från stenåldern finns mycket rikligt med lämningar i området, kanske främst den yngre stenåldern (neolitikum, bondestenålder) som sett något av en centralbygd i området kring Algutsrum med angränsande socknar. Även äldre stenåldern (mesolitikum, jägarstenålder) finns representerad i området, kanske främst

genom ett lösfynd i en åker av en ensidig tvåpolig kärna vilken utgör Ölands och troligen även Kalmar läns typologiskt äldsta föremål (RAÅ 126:1). Kärnan kan dateras till preboreal tid omkring 9000 f.Kr (Kenneth Alexandersson muntligen). Från bronsåldern är mindre känt men med största sannolikhet har trakten varit väl bebodd även under denna tid. Järnåldern är rikligt representerad, inte minst av gravar men även bebyggelse lämningar som husgrunder och hägnader. Tre topografiska zoner kan urskiljas där fornlämningar förekommer rik-

Raä-nr	Antikvarisk status	Typ	Datering
21	Fast fornlämning	Husgrundsområde	Järnålder
107	Fast fornlämning	Boplats	Bronsålder, järnålder
112	Bevakningsobjekt	Boplats	Bronsålder, järnålder
113	Bevakningsobjekt	Boplats	Stenålder
126	Övrig kulturhistorisk lämning	Fyndplats för ensidig tvåpolig kärna	Stenålder
131	Övrig kulturhistorisk lämning	Fyndplats för slagen flinta och porfyr	Stenålder
132	Övrig kulturhistorisk lämning	Fyndplats för slagen flinta	Stenålder
133	Övrig kulturhistorisk lämning	Fyndplats för slagen porfyr	Stenålder
138	Övrig kulturhistorisk lämning	Fyndplats för slagen flinta	Stenålder
140	Övrig kulturhistorisk lämning	Fyndplats för slagen flinta	Stenålder
165	Övrig kulturhistorisk lämning	Fyndplats för flintdolk	Stenålder
167	Övrig kulturhistorisk lämning	Boplats, undersökt	Bronsålder?
215	Övrig kulturhistorisk lämning	Boplats	Järnålder
217	Fast fornlämning	Boplats	Bronsålder?

Tabell 1. Beskrivning av de fornlämningar som anges numrerade i figur 2.

ligt. Längs med nedre vägen och ner mot sundet finns ett antal gravar i form av resta stenar och stensättningar, samt ett flertal registrerade boplatser mestadels i form av enstaka härdar eller liknande som påträffats vid mindre arkeologiska undersökningar. Till största del kan dessa lämningar antas höra till brons- eller järnålder. Längs med övre vägen uppe på landborgskrönet finns likaledes en koncentration av lämningar som domineras av gravar men där även boplatser förekommer, inte minst i form av lösfynd av slagen flinta. Gravarna är främst från järnåldern medan boplatzlämningarna i stor utsträckning tillhör yngre stenåldern. Österut slutligen finns på flera ställen koncentrerade lämningar av järnåldersbebyggelse i form av husgrunder och stensträngar. Ett sådant husgrundskomplex finns i Holmetorp ca 2 km öster om utredningsområdet (RAÄ 21 m.fl.).

Längst i väster där utredningsområdet når ut till väg 958 genomfördes på grund av vägbreddning 1993 en arkeologisk undersökning väster om vägen (Schulze 1996). Vid undersökningen framkom ett femtontal anläggningar i form av härdar, kokgropar och stolphål samt fynd av ett fåtal bitar slagen flinta (RAÄ 167:1, 217). Noterbart är att samtliga anläggningar var översandade. Fynden av flintavslag tolkades som att lämningarna möjligen kan dateras till stenåldern eller bronsåldern. Översandade anläggningar har även framkommit på andra platser i området (Papmehl-Dufay 2008). Några hundratals meter norr om RAÄ 167:1 och 217 hittades vid en förundersökning 2005 en kokgrop som daterades till vikingatid – tidig medeltid (RAÄ 215) (Nilsson 2006). På åkermarken strax söder om utredningsområdet har enstaka fynd av slaget stenmaterial påträffats (RAÄ 131:1, 132:1 & 133:1). Vid en undersökning 1991 inför fritidshusbebyggelse ca 700 m SV om utredningsområdet framkom i tre olika schakt sammanlagt 10 härdar, 9 kokgropar, 2 gropar och ett antal osäkra stolphål (RAÄ 112) (Sarnäs 1992). Lämningarna kunde genom tio ¹⁴C-analyser dateras till perioden äldre bronsålder – äldre järnålder. Vid ett antal för- och slutundersökningar i samband med dragning

av VA-ledningar inom Saxnäs stugby 1992-1994 framkom ett 20-tal härdar/kokgropar (RAÄ 107) (Schulze 2006). Tre kolprover från anläggningarna ¹⁴C-daterades, och resultaten spänner från yngre bronsålder till vikingatid. Vid en arkeologisk förundersökning år 2000 i samband med planerandet av en ny golfbana strax norr om Norra Saxnäs identifierades längs en ca 1 km lång sträcka fyra separata områden med lämningar karaktäriserade av härdar och kokgropar (Petersson 2000). Fem ¹⁴C-dateringar placerade entydigt aktiviteterna i yngre bronsålder och äldre järnålder. Knappt 700 m NO om utredningsområdet slutligen hittades på 1940-talet en senneolitisk flintdolk (RAÄ 165). Dessa fynd och undersökningar visar att förhistorisk aktivitet av boplatstyp, från flera olika förhistoriska perioder, finns rikligt representerade i utredningsområdets omedelbara närhet.

Utredningsområdet omfattar en yta av ca 67 000 m² som sträcker ut sig i öst-västlig riktning. I västra delen av utredningsområdet finns en förhöjning i form av en forntida strandvall som bildats av littorinatrangressionen omkring 5000 f.Kr. Strandvallen utgörs här av sandig morän och stenig sand och når upp till ungefär 14 m ö.h. I den östra högre belägna delen av området finns en mycket kraftigare strandvall vilken bildats av Ancylustrangressionen omkring 7000 f.Kr. Materialet består här av fin sjösand och höjden över havet uppgår till som mest ca 19 m. Vallen är bred och påtagligt ojämn i sin yta och har sannolikt bildats i flera steg. Strandvallarna på Öland har ofta utnyttjats flitigt under förhistorien för diverse aktiviteter. Såväl boplatzlämningar som gravar är vanligt förekommande, man kan med fog dessutom anta att strandvallarna ofta fungerat som kommunikationsstråk. År 2008 undersöktes ett område i sydöstra delen av Färjestaden, där såväl littorina- som ancylusvallen fanns representerade. Båda visade sig innehålla rikligt med boplatzlämningar från stora delar av stenåldern (Alexandersson & Papmehl-Dufay 2009).

Genomförande

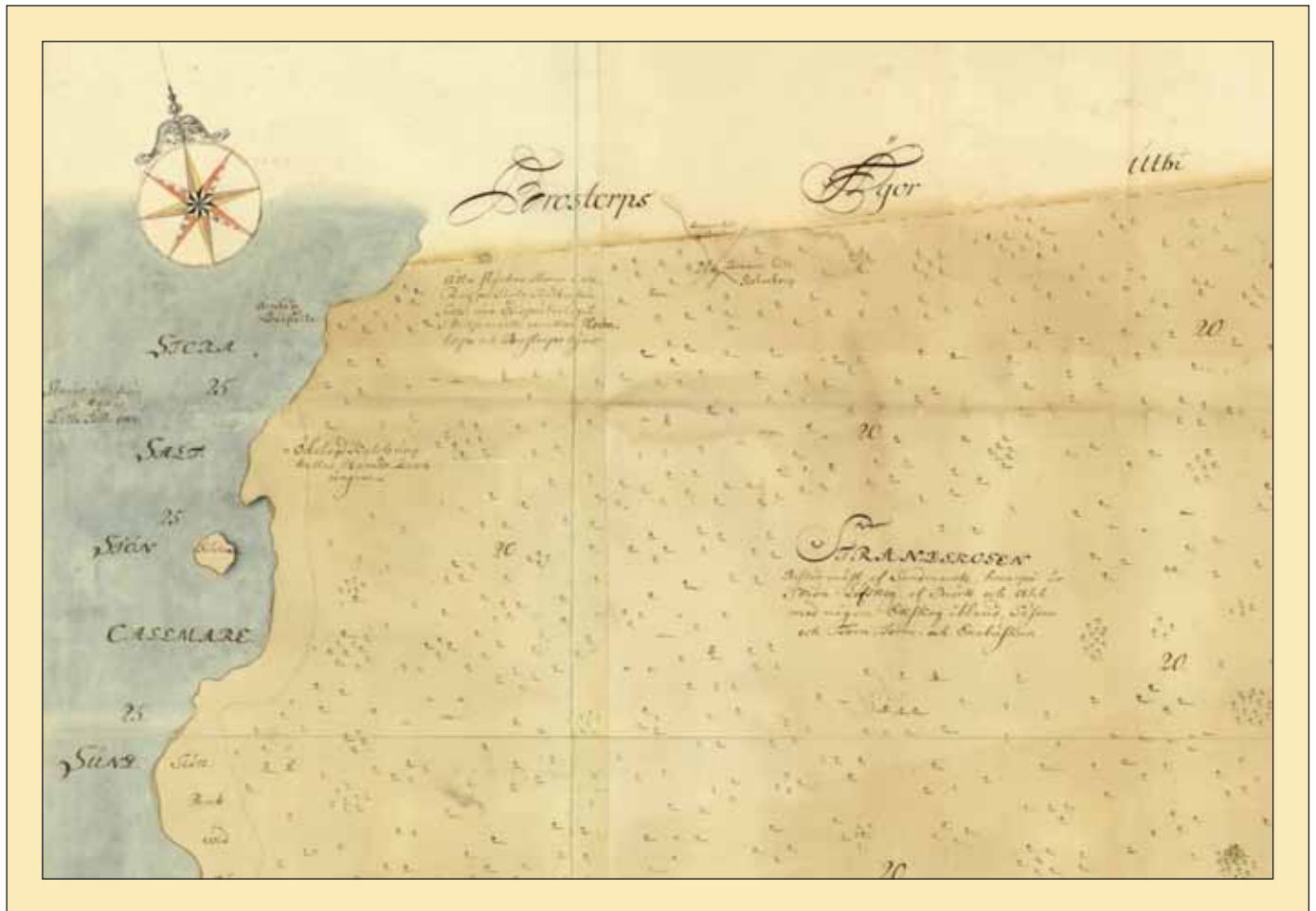
Utredningen inleddes med en översiktlig arkiv- och kartstudie, där områdets tidigare markanvändning kartlades. Fältarbetet bestod i sökschaktning över hela utredningsområdet, med 10-20 m långa sökschakt som placerades växelvis med ett maximalt avstånd från varandra av ca 40 m (fig. 3). Vissa justeringar gjordes utifrån befintlig bebyggelse samt upplag av ris och timmer, liksom utifrån topografin i delar av området. Sökschakten grävdes normalt ner till opåverkad undergrund, men på sandåsen i den östra delen drogs schakten på förekommen



Figur 3. Schaktning i mellersta delen av utredningsområdet. Foto Ludvig Papmehl-Dufay/KLM.

anledning ibland djupare, ner till en dryg meters djup i något fall. I den händelse mörkfärgningar eller annat framkom som misstänktes kunna vara förhistoriska, rensades dessa fram, dokumenterades och bedömdes avseende fornlämningsstatus. Vid behov snittades mörkfärgningarna för att säkerställa deras karaktär som fornlämning. Anläggningar som i plan bedömdes som säkra fornlämningar lämnades orörda. I några fall handgrävdes rutor i schaktbottnarna för att säkerställa att inga kulturlager eller andra spår av mänskliga aktiviteter förekom. Samtliga schakt och påträffade lämningar mättes in med totalstation i Rikets nät (Sweref99 1630 och RH 70) efter utsättning av punkter med GPS. Schakten beskrevs skriftligt med avseende på schaktdjup, innehåll och relevanta iakttagelser.

I undersökningsplanen planerades att utredningsschaktningen skulle föregås av en metall-detektorundersökning av valda delar av området. Då fältarbetet efter exploatörens önskemål sattes igång med relativt kort varsel gick dock detta inte att samordna, varför detekteringen genomfördes en dryg vecka efter schaktningen. Vår bedömning är att detta inte inverkat negativt på resultaten. Tvärt om var det en fördel att detektering utöver i den orörda marken även kunde utföras i schaktens botten samt i dumphögar. Metalldetekteringen utfördes under en dag av Jonas Paulsson.



Figur 4. Avmätning av Holmetorp från år 1728.

Resultat

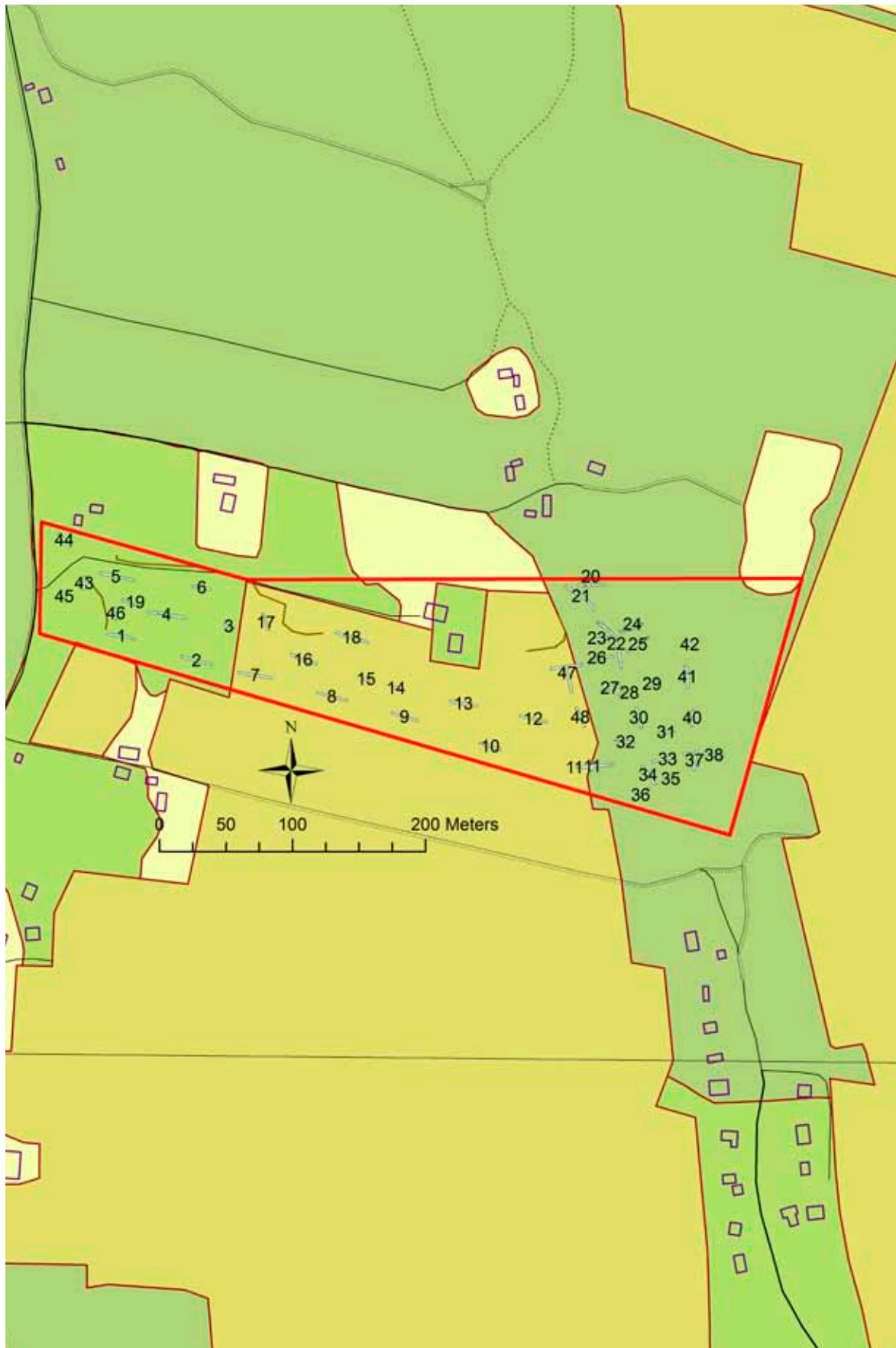
Den inledande kartstudien, i vilken utredningsområdets tidigare markanvändning skulle spåras, visade sig vara snabbt avklarad. Då området i historisk tid utgjort utmark till Holmetorp kunde endast ett fåtal kartor identifieras där utredningsområdet var representerat. På en avmätning från 1728 är utmarken angiven (fig. 4). Det förefaller alltså som att området inte varit uppodlat och inte heller bebyggt vid denna tid.

En karta över utredningsområdet med samtliga grävda schakt visas i figur 5. Beskrivningar av samtliga schakt återges i tabell 2. Påträffade anläggningar beskrivs i tabell 3. Totalt grävdes 48 schakt till en sammanlagd längd av ca 850 löpmeter. I stora delar av området var marken relativt vattensjuk, vilket tillsammans med upplagen av ris och timmer längs med delar av utredningsområdets norra kant gjorde att den totala schaktytan minskade något.

I den västra delen, där strandvallen från Littorinahavet i kombination till närbelägna fornlämningar gjorde att fornlämningsförekomst nästan var att vänta (se ovan), hittades inga indikationer på äldre mänsklig aktivitet (fig. 6). Sydvästligaste delen av strandvallen, närmast vägen, var kraftigt störd av schaktning och utfyllnad. I nordvästra hörnet var undergrunden sandig men här påträffades ingenting av antikvariskt intresse. Resterande del av den västra strandvallen utgjordes av siltig eller sandig morän, och marken var bitvis mycket vattensjuk. Vid metalledekteringen i den västliga delen av området framkom inga föremål som kan antas vara äldre än 100 år. Sammanfattningsvis



Figur 6. Schakt I i västligaste delen av området.
Foto Ludvig Pappmehl-Dufay/KLM.



Figur 5. Karta över utredningsområdet med schakten markerade och numrerade. Jämför schaktbeskrivningar i tabell 2.

påträffades inget av antikvariskt intresse i den västligaste del av utredningsområdet.

I den mellersta delen, som utgjordes av igenvuxen åkermark, bestod undergrunden av siltig sand. Stora delar av det mellersta området var sankt och flera av schakten vattenfylldes snabbt (fig. 7). Utöver täckdiken noterades enstaka mörkfärgningar, som dock efter delundersökning avfärdades. Vid metalldetekteringen hittades i den östra delen av den gamla åkermarken en knapp i kopparlegering som kan antas härröra från 1700- eller 1800-tal. Knappen indikerar inte förekomst av fast fornlämning utan är att betrakta som ett lösfynd. Sammantaget påträffades inget av antikvariskt intresse i den mellersta gräsbevuxna delen av området.

Den östra strandvallen bestod av fin sand, som på flera ställen uppenbarligen har varit föremål för täktverksamhet och där täktgroparna bitvis fyllts igen med bland annat grus och matjord (fig. 8). Överytan på sandåsen, som området kallas, var ojämn och gropig vilket åtminstone delvis kan vara ett resultat av senare tiders sandtäkt (fig. 9). Schakten placerades här förhållandevis tätt för att inga lämningar skulle missas (fig. 10). Med tanke på tidigare undersökningar i området, där översandade lämningar vid upprepade tillfällen konstaterats (se ovan), drogs även ställvis djupare schakt för att försäkra avsaknaden av fornlämning. I den nordligaste delen framkom på detta sätt vad som bedömdes som förhistoriska lämningar i flera schakt, i form av en härd och tre övriga anläggningar i schakt 20, en möjlig härd och tre övriga anläggningar i schakt 26, en översandad anläggning i profilväggen i schakt 47 samt ytterligare någon mer osäker mörkfärgning i schakt 32 (fig. 11). Inga fynd noterades, dock ska påpekas att inga säkra anläggningar undersöktes. Härden i schakt 20 var ca 80 cm i diameter och hade en fyllning i ytan som bestod av sotig svart sand samt i kanterna skörbränd sten. Övriga anläggningar i detta schakt var något mer brungråa till färgen med hade en tydligt "gammal" karaktär. Anläggningarna i schakt 26 var något mer diffusa, dock kan



Figur 7. Schakten i den mellersta delen av utredningsområdet vattenfylldes strax efter att de tagits upp. Foto Ludvig Pappmehl-Dufay/KLM.



Figur 8. På den östra strandvallen kunde på flera håll täktverksamhet anas, som här genom skarpt avgränsat fyllnadsmaterial av humusblandat grus. I gruset hittades bland annat moderna metallföremål och en golfboll. Foto Ludvig Pappmehl-Dufay/KLM.

Schakt nr	Schaktat djup	Undergrund
1		Lerig sand
2	20-70 cm	Lerig sand
3		Siltig sand
4		Sandig morän
5	20-70 cm	Påförd sand
6		Siltig morän
7		Siltig sand
8		Siltig sand
9		Siltig sand
10		Siltig sand
11		Siltig sand, torv
12		Siltig sand
13		Siltig sand
14		Siltig sand
15		Siltig sand
16		Siltig sand
17		Siltig sand
18		Siltig sand
19	20 cm	Lerig morän
20	30-55 cm	Sand
21	25 cm	Sand
22	20-40 cm	Fyllnadsmassor i n delen, sand i den södra
23	40 cm	Fyllnadsmassor av klappergrus och matjord
24	20-40 cm	Fyllnadsmassor i västra och östligaste delen, sand i mellersta
25	60-100 cm	Fyllnadsmassor i östligaste delen, sand i resten
26	40-80 cm	Sand

Tabell 2. Beskrivningar av schakten. Jämför figur 5. Fortsätter på nästa sida.

Indikation	Övrigt
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	
Stensamling	
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	Täckdike
Ingen ind	Täckdike
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	Torvlager som går in under Ancyclusvallen
Ingen ind	Täckdike
Diffus mörkfärgning, snittad och avfärdad	Täckdike
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	
4 st anl, från V: Ovan mörkfärgning 60 x 25 cm, översandad med ca 30 cm; Härd/kokgrop 100 x 85 cm, sotig och svart fyllning med skörbränd sten längs kanterna, översandad med ca 40 cm; oval brunaktig mörkfärgning >85 x 50 cm, översandad med 30 cm; anläggning/lager av okänd utbredning, identifierad genom sticksond, översandad med ca 50 cm, minst 20 cm djup, sotig svart sand.	
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	
En diffus mörkfärgning, snittad, mkt osäker. I övrigt ingen ind	
4 st anl, från v: diffus brunaktig mörkfärgning 20 cm i diam och 8 cm djup (snittad), översandad med ca 60 cm; mkt diffus mörkfärgning 15 cm i diam och 5 cm djup (snittad), översandad med 60 cm; mörkfärgn synlig i N schaktväggen, 40 cm bred och 18 cm djup, översandad med 50 cm; mörkfärgning, härd? ca 70 cm i diam, fyllning av sotig sand och en synlig skärvig sten, översandad med ca 60 cm	

Schakt nr	Schaktat djup	Undergrund
27	20-30 cm	Sand
28	30 cm	Sand
29	20-40 cm	Sand
30	40-60 cm	Fyllnadsmassor av sand
31	20-40 cm	Sand
32	20-40 cm	Sand
33	60-80 cm	Sand
34	20-110 cm	Sand
35	20-30	Sand
36	20-70 cm	Sand
37	50 cm	Torvmylla ca 30 cm, därunder siltig sand
38	50 cm	Torvmylla ca 30 cm, därunder siltig sand
39	40-200 cm	Torvlager, siltig sand
40	70 cm	Torvmylla 40 cm, därunder strimmig sand 10 cm följt av ytterligare ca 15 cm torvmylla
41	100 cm	Sand, därunder torvlager, därunder siltig sand
42	50 cm	Torvmylla
43	30-40 cm	Sand, omrört
44	20-50 cm	Sand
45	20-50 cm	Grus
46	20-30	Lerig morän
47	30-80 cm	Siltig morän
48	30 cm	Siltig morän

Tabell 2, fortsättning. Beskrivningar av schakten. Jämför figur 5.

Indikation	Övrigt
Ingen ind	Sticksondat över hela
Ingen ind	
Ingen ind	Sticksondat, översandad markyta (?) i form av grå strimma på ca 60-80 cm djup, 5 cm tjock, sluttande mot söder.
Ingen ind	Kulvert
Ingen ind	
Mörkfärgning c 35 cm i diameter, 20 cm djup (snittad), ej nämnvärt översandad, syntes ca 20 cm under markytan.	
Ingen ind	Sticksondat över hela, översandad markyta (?) i östligaste delen, sluttande mot öst, översandad med 30-60 cm.
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	
Ingen ind	Torvlager ca 30 cm tjockt, tunn grå sandstrimma i mitten, bitvis mkt kompakt lager, överlagras av strandvallen, dyker något. Sanden i strandvallen innehåller urskiljbara nivåer i form av mörkare strimmor.
Ingen ind	
Ingen ind	Ca 80 cm sand följt av torvmyllan, vilken bland annat innehöll liggande trädstam. S delen av schaktet störd av kulvert.
Ingen ind	Vattenfylldes snabbt
Fyllnadsmassor, ingen ind	
Ingen ind	
Fyllnadsmassor, ingen ind	
Ingen ind	
Översandad anl i profilen in i strandvallen	
Ingen ind	



Figur 12. Kenneth Alexandersson rensar fram anläggningar i schakt 26. Foto Ludvig Papmehl-Dufay/KLM.

åtminstone två av dem betraktas som säkra anläggningar (fig. 12). Noterbart är att samtliga anläggningar i schakt 20 och schakt 26 var översandade i varierande grad, från ca 20 upp till mer än 50 cm sand. Gränsen uppåt var i de flesta fall mycket skarp, vilket visar att det rör sig om vindburen översandning snarare än urlakning. Detta gör att djupet på översandningen kan förväntas variera kraftigt, beroende på dynbildning och topografin i övrigt. Iakttagelsen av översandning är viktig inte minst inför ett eventuellt förundersökningskede då boplatslämningarna inom området måste avgränsas. Med hänsyn till detta drogs ett flertal lite djupare schakt uppe på strandvallen, dock utan att ytterligare lämningar påträffades (fig. 13). I samtliga schakt utfördes här även provstick med jordspjut, vilket i den nordligaste delen resulterade i ytterligare någon anläggning (den djupast översandade anläggningen/lagret i schakt 20). På den södra delen av den östra strandvallen hittades inget av antikvariskt intresse. Vid metalldetektering uppe på den östra strandvallen hittades i botten på schakt 22

en liten förgylld bronssölja med torne av järn (fig. 14). Dateringen är oklar, liksom fyndets samband med de identifierade lämningarna i schakt 20 och schakt 26.

I den östra strandvallens södra del drogs schakt tvärs slutningen mot kringliggande mark i väster och öster, varvid framkom ett ca 30 cm mäktigt gyttjelager som överlagrades av strandvallen (fig. 15). Gyttjan övergår öster om strandvallen i ett alkärr. Flera schakt drogs i anslutning till lagret, vilket även handrensades och undersöktes genom rutgrävning, men inga spår av mänsklig aktivitet kunde påvisas. Rikligt med organiskt material noterades i lagret under strandvallen, bland annat bark och träkol. I schakt 39 provtogs lagret av Geoffrey Lemdahl, professor i kvartärgeologi vid Linnéuniversitetet i Kalmar. Lagret har uppenbarligen tillkommit innan ancylusvallen bildades. Potentialen för kvartärgeologiska analyser torde därmed vara mycket stor, dock kunde inget av arkeologiskt intresse påvisas i anslutning till lagret.



Figur 13. Kenneth Alexandersson djupschaktar i södra delen av sandåsen. Foto Ludvig Papehli-Dufay/KLM.



Figur 14. Den förgyllda bronsörljan som hittades vid metalldetektering i botten av schakt 22, före konservering. Foto Jonas Paulsson.



Figur 15. Gyttjelagret som överlagrades av ancylusvallen, schakt 39 öster om strandvallen i östra delen av utredningsområdet. Foto Ludvig Papehli-Dufay/KLM.



Figur 16. Baserat på utredningens resultat föreslås skrafferat område gå vidare till förundersökning. Beslut i ärendet fattas av länsstyrelsen.

Tolkning och åtgärdsförslag

Boplatslämningar som kan förmodas vara förhistoriska påträffades i utredningsområdets nordöstra del, på norra delen av den östra strandvallen. Lämningarna utgörs av två härdar och en handfull ospecificerade anläggningar. Samtliga anläggningar är översandade, vilket kan tyda på att de är relativt gamla. Dock kan inget säkert i nuläget sägas om dess datering. Inga fynd påträffades i direkt anslutning till anläggningarna, dock ska påpekas att inga av de säkra anläggningarna undersöktes. Brons-söljan som hittades vid metalldetektering ligger i samma område som anläggningarna. Ett samband fyndet och anläggningarna emellan ska inte uteslutas men kan heller inte förutsät-

tas. Översandningen gör vidare att avsaknaden av lämningar i övriga utredningsschakt uppe på strandvallen ska tas med viss försiktighet. Vår bedömning är att en mer omfattande insats krävs för att avgränsa boplatslämningarna i fråga, varför ett väl tilltaget område i den östra strandvallens norra del föreslås bli föremål för en arkeologisk förundersökning (fig. 16). Den västra och mellersta delen av området, liksom södra delen av ancyclusvallen och det flacka området öster om den, kräver enligt länsmuseumets bedömning ingen ytterligare antikvarisk åtgärd. Beslut i ärendet fattas av länsstyrelsen i Kalmar län.

Referenser

- Alexandersson, K. & Pappmehl-Dufay, L. 2009. *Två stenåldersboplatser i Runsbäck. Särskild arkeologisk undersökning 2008.* Kalmar läns museum, arkeologisk rapport 2009:49.
- Nilsson, H. 2006. *Saxnäs 1:10. Arkeologisk förundersökning på Saxnäs 1:10, Algutsrums socken, Mörbylånga kommun, Öland.* Rapport Kalmar läns museum.
- Pappmehl-Dufay, L. 2008. *Saxnäs 1:21. Öland – Kalmar län. Arkeologisk utredning, Algutsrums socken, Öland.* Rapport Kalmar läns museum.
- Petersson, M. 2000. *Saxnäs golfbana. Algutsrums socken, Mörbylånga kommun, Öland. Arkeologisk förundersökning 2000.* Rapport Kalmar läns museum.
- Sarnäs, P. 1992. *Rapport över arkeologisk undersökning 1991 inom delområde 4 på fastigheten Saxnäs 1:21, Algutsrums sn, Öland.* Rapport Kalmar läns museum.
- Schulze, H. 1996. *Boplatstrester vid väg 958, Möllstorp-Aledal. Nyupptäckta fornlämningar, Algutsrums socken, Mörbylånga kommun, Öland. Arkeologisk förundersökning och huvudundersökning.* Rapport Kalmar läns museum.
- Schulze, H. 2006. *VA 1992-94 inom Saxnäs stugby vid kronocampingen. Arkeologiska för- och slutundersökningar 1992-1994.* Rapport Kalmar läns museum.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-374-13

Kalmar läns museums dnr: 33-29-13

Projektnummer KLM: A201305

Uppdragsgivare: Färjestaden Mark AB,
Kenneth Nilsson,
Algutsrum 202,
386 90 Färjestaden

Landskap: Öland

Kommun: Mörbylånga

Socken: Algutsrum

Fastighet: Strandskogen 4:14

Fornlämningsnr: -

X (Sweref99 1630): 150300

Y (Sweref99 1630): 6285700

M ö h: 11-19

Fältarbetstid: 8-11 april 2013

Antal arbetsdagar: 4

Maskintid: 16

Personal: Ludvig Pappmehl-Dufay, Kenneth Alexandersson

Foto: Du225:1-75

Fynd nr: KLM 45129:1

Fynd: Fynden förvaras, i väntan på fyndfördelning, i Kalmar läns museums magasin under sitt KLM-nummer. Fynden finns registrerade i en för ändamålet upprättad Microsoft Access® databas.

Konservering: Max Jahrehorn/Oxider AB

Dokumentation: All dokumentation förvaras på KLM.

Inmätning: Inmätning med totalstation efter utsättning av punkter med GPS, Sweref 99 1630 och RH70.



Adress

Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon

0480-45 13 00

Fax

0480-45 13 65

E-post

info@kalmarlansmuseum.se